

Forslag til Rådets forordning om bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer i landbruget og om ændring af forordning (EF) nr. 1258/1999

(2002/C 51 E/18)

KOM(2001) 617 endelig udg. — 2001/0256(CNS)

(Forelagt af Kommissionen den 31. oktober 2001)

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, særlig artikel 37,

under henvisning til forslag fra Kommissionen,

under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet,

under henvisning til udtalelse fra Det Økonomiske og Sociale Udvalg, og

ud fra følgende betragtninger:

- (1) Den biologiske og genetiske mangfoldighed i landbruget udgør en uerstattelig faktor for udviklingen af landbrugsproduktionen og landdistrikterne. Der bør derfor træffes alle fornødne foranstaltninger til at bevare den.
- (2) Bevarelsen af genressourcer i landbruget bidrager også til at gennemføre målene for konventionen om beskyttelse af den biologiske mangfoldighed, som blev godkendt på Fællesskabets vegne ved Rådets afgørelse 93/626/EØF ⁽¹⁾.
- (3) Med henblik på at bidrage til gennemførelsen af disse mål blev der ved Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 af 20. juni 1994 om bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genetiske ressourcer i landbruget ⁽²⁾ vedtaget et femårigt EU-handlingsprogram. Programmet udløb den 31. december 1999. Det bør derfor erstattes med en ny EU-foranstaltning.
- (4) Ifølge EU-foranstaltningen skal bevarelsen af genressourcer omfatte alle plante- og dyregenetiske ressourcer, der viser sig eller vil kunne vise sig at være til gavn for udviklingen af landbruget og landdistrikterne, herunder genressourcer i skovbruget.
- (5) De mange tiltag, der er gennemført af medlemsstaterne, internationale organisationer som f.eks. De Forenede Nationers Levnedsmiddel- og Landbrugsorganisation (FAO), det europæiske kooperative program for netværk af afgrødegenressourcer (ECP/GR) og det europæiske program for genressourcer i skovbruget (Euforgen) indebærer, at der permanent skal udveksles oplysninger

og koordineres med henblik på at bevare genressourcerne, så deres positive virkninger for den fælles landbrugspolitik kan øges.

- (6) Kendskabet til de disponible genressourcer i Europa og deres oprindelse og kendetegn er fortsat utilstrækkeligt. Oprettelsen af en permanent, decentraliseret og bredt tilgængelig fortegnelse vil kunne bidrage til at øge kendskabet og sikre adgangen til genressourcerne.
- (7) Der bør ydes støtte til permanent bevarelse af *in situ*- og *on-farm*-samlinger af genressourcer i landbruget, herunder til deres registrering og distribution for at øge anvendelsen af sjældne arter i landbrugsproduktionen. Der bør derfor fastsættes foranstaltninger, som overskrider rammerne for Rådets forordning (EF) nr. 1257/1999 af 17. maj 1999 om støtte til udvikling af landdistrikter fra Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget (EUGFL) og om ophævelse af visse forordninger ⁽³⁾.
- (8) Foranstaltningerne til bevarelse af genressourcer skal ledsages af informations- og oplysningsforanstaltninger med henblik på at udbrede de opnåede resultater.
- (9) Arbejdet med at bevare genressourcer i landbruget har en tværnational dimension og berører alle medlemsstater. Der bør derfor kunne udarbejdes projekter til bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer i landbruget, og de bør omfatte alle eller en betydelig del af medlemsstaternes og økoregionernes områder.
- (10) Nationale og multinationale handlingsprogrammer for bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer i landbruget udgør passende rammer for at gennemføre og forvalte forskellige foranstaltninger i snævert samarbejde med de forskningsaktiviteter, der gennemføres enten på nationalt plan eller som led i aktiviteter på grundlag af artikel 163 i traktaten.
- (11) Der bør opstilles regler for udarbejdelse af sådanne programmer, herunder regler for udvælgelse af multinationale projekter.
- (12) EU bør yde støtte til gennemførelse af nationale og multinationale programmer.

⁽¹⁾ EFT L 309 af 13.12.1993, s. 1.

⁽²⁾ EFT L 159 af 28.6.1994, s. 1.

⁽³⁾ EFT L 160 af 26.6.1999, s. 80.

- (13) Medlemsstaterne bør yde deres bidrag til gennemførelse af de i et program fastsatte foranstaltninger med henblik på deres indsats for at bevare genressourcer i landbruget.
- (14) Af budgetmæssige grunde bør EU yde støtte gennem EUGFL, Garantisektionen. Det er derfor nødvendigt at tilpasse Rådets forordning (EF) nr. 1258/1999 af 17. maj 1999 om finansiering af den fælles landbrugspolitik ⁽¹⁾.
- (15) For at sikre, at de EU-midler, der afsættes til at gennemføre nationale og multinationale programmer, anvendes effektivt, bør det fastsættes, at startbevillingerne til medlemsstaterne fastlægges ud fra objektive kriterier, herunder efter behov og ud fra allerede opnåede resultater.
- (16) Da de foranstaltninger, der er nødvendige for at gennemføre forordningen, udgør forvaltningsforanstaltninger som omhandlet i artikel 2 i Rådets afgørelse 1999/468/EF af 28. juni 1999 om fastsættelse af de nærmere vilkår for udøvelsen af de gennemførelsesbeføjelser, der tillægges Kommissionen ⁽²⁾, bør foranstaltningerne vedtages efter forvaltningsproceduren i afgørelsens artikel 4.
- (17) Kommissionen bør i sit arbejde med at gennemføre og opfølge forordningen kunne gøre brug af videnskabelige og tekniske rådgivere.
- (18) Forholdet mellem de aktiviteter, der gennemføres som led i medlemsstaternes, EU's eller andre parters forskningsprogrammer, og aktiviteterne på grundlag af denne forordning bør være kendetegnet ved gennemsigtighed og praktisk samarbejde. I samme ånd bør foranstaltningerne kun vedrøre de arter, som EU-landene anvender i deres landbrug —

UDSTEDT FØLGENDE FORORDNING:

Artikel 1

For at bidrage til opfyldelsen af målsætningerne i den fælles landbrugspolitik og gennemførelsen af konventionen om beskyttelse af den biologiske mangfoldighed og Fællesskabets politik for beskyttelse af genressourcer i landbruget indføres der en femårig EU-foranstaltning med henblik på at koordinere og fremme medlemsstaternes tiltag vedrørende bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer i landbruget på EU-plan.

Artikel 2

1. Ved anvendelse af denne forordning omfatter genressourcer i landbruget både plantegenetiske og dyregenetiske ressourcer.

2. I denne forordning forstås ved:

⁽¹⁾ EFT L 160 af 26.6.1999, s. 103.

⁽²⁾ EFT L 184 af 17.7.1999, s. 23.

- a) plantegenetiske ressourcer: genressourcer i forbindelse med landbrugsplanter, herunder vinstokke, foderplanter, havebrugsplanter, herunder grøntsagsplanter og prydblommer, lægeplanter og krydderurter, frugtavl- og skovbrugsplanter, svampe og mikroorganismer, samt den vilde flora, der er eller vil kunne være til gavn på landbrugsområdet
- b) dyregenetiske ressourcer: genressourcer i forbindelse med husdyr (hvirveldyr og hvirvelløse dyr) og mikroorganismer samt den vilde fauna, der er eller vil kunne være til gavn på landbrugsområdet.

Artikel 3

Foranstaltningen i artikel 1 omfatter følgende:

- a) gensidig information om programmer for nationale foranstaltninger og deres gennemførelse med henblik på at koordinere dem indbyrdes, med foranstaltninger på EU-plan og med udviklingen i internationale forhandlinger, herunder konventionen om beskyttelse af den biologiske mangfoldighed, de af De Forenede Nationers Levnedsmiddel- og Landbrugsorganisation (FAO) gennemførte foranstaltninger og ECP/GR programmerne (det europæiske kooperative program for netværk af afgrødegenressourcer) og Euforgen (det europæiske program for genressourcer i skovbruget)
- b) oprettelse og opfølgning af en decentraliseret permanent europæisk fortegnelse over disponible genressourcer, deres oprindelse og kendetegn, herunder det biologiske materiale, som opbevares i både *ex situ*-samlinger og *in situ*- og *on farm*-samlinger
- c) foranstaltninger til bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer, der kan omfatte *ex situ*-, *in situ*- og *on farm*-bevarelsedomæner, og som skal bistå eller supplere de koordineringsforanstaltninger, som er iværksat på EU-plan eller i medlemsstaterne på disse områder
- d) koordinerings- og informationsforanstaltninger, herunder tilrettelæggelse af seminarer, tekniske konferencer og periodiske møder med ikke-statslige organisationer (NGO) og andre interesserede organer.

Artikel 4

1. De i artikel 3, litra a), omhandlede nationale og multinationale programmer kan vedrøre følgende:

- a) gennemførelse af multinationale projekter med omkostningsdeling til bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer i landbruget

- b) foranstaltninger i forbindelse med oprettelsen af fortegnelsen i artikel 3, litra b)
- c) foranstaltninger til fremme af bevarelsen af *in situ*- og *on-farm*-samlinger af genressourcer i økoregioner, der skal fastlægges nærmere. Foranstaltningerne kan ikke omfatte støtte til bevarelse af naturbeskyttelsesområder eller foranstaltninger, der gennemføres i henhold til forordning (EF) nr. 1257/1999
- d) foranstaltningerne i artikel 3, litra d).

Medlemsstaterne meddeler Kommissionen programmerne og eventuelle ændringer heraf.

2. Programmerne kan have en varighed på højst 5 år fra ikrafttrædelsen af forordningen.

Artikel 5

Programmerne i artikel 3, litra a), omfatter følgende:

- a) beskrivelse af foranstaltninger, der er eller vil blive truffet med henblik på at sikre udvælgelse og forvaltning af projekterne i artikel 4, stk. 1, herunder betingelserne for indkaldelse af forslag til udvælgelse af projekterne
- b) beskrivelse af foranstaltninger, der er eller vil blive truffet med henblik på at oprette den permanente fortegnelse
- c) beskrivelse af foranstaltninger, der er eller vil blive truffet med henblik på at gennemføre foranstaltningerne i artikel 4, stk. 1, litra c) og d), herunder støtte og slægtslisten over de plante- og dyregenetiske ressourcer, der kan ydes støtte til, samt forbindelsen med nævnte permanente fortegnelse.

Artikel 6

Kommissionen kan afholde informationsudveksling, herunder i form af seminarer.

Artikel 7

1. Medlemsstaternes bidrag til gennemførelsen af programmerne i artikel 3, litra a), er på mindst 15 %.
2. Fællesskabets finansielle bidrag til foranstaltninger som led i programmerne er på 35 %.

Fællesskabet refunderer endvidere 100 % af udgifterne til foranstaltningerne i artikel 6.

Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget (EUGFL), Garantisektionen, deltager i finansieringen af de foranstaltninger, som medlemsstaterne og Kommissionen gennemfører i henhold til forordningen.

Artikel 8

1. Kommissionen fastsætter de årlige startbevillinger til medlemsstaterne på grundlag af objektive kriterier, der tager

hensyn til medlemsstaternes tiltag vedrørende bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer i landbruget.

Startbevillingerne skal mindst svare til de gennemsnitlige beløb, der blev afsat til multinationale projekter i henhold til forordning (EF) nr. 1467/94.

2. Startbevillingerne tilpasses i forhold til de faktiske udgifter og de reviderede udgiftsprognoser, der forelægges af medlemsstaterne, idet der tages hensyn til målene for de nationale programmer og størrelsen af de disponible bevillinger.

Artikel 9

I artikel 1, stk. 2, i forordning (EF) nr. 1258/1999 indsættes som litra f):

- »f) foranstaltninger til bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer i landbruget.»

Artikel 10

Kommissionen varetager gennemførelsen af EU-foranstaltningen og koordineringen og opfølgningen af den. Den kan gøre brug af videnskabelige eller tekniske rådgivere.

Artikel 11

Gennemførelsesbestemmelserne til denne forordning vedtages efter proceduren i artikel 12, stk. 2.

Artikel 12

1. Kommissionen bistås af et udvalg, Udvalget for Bevarelse, Beskrivelse, Indsamling og Udnyttelse af Genressourcer i Landbruget, der består af repræsentanter for medlemsstaterne og har en repræsentant for Kommissionen som formand.

2. Når der henvises til proceduren i dette stykke, anvendes forvaltningsproceduren i artikel 4 i afgørelse 1999/468/EF, idet bestemmelserne i afgørelsens artikel 7 overholdes.

3. Den periode, der er fastsat i artikel 4, stk. 3, i beslutning 1999/468/EF, er på en måned.

4. Formanden kan indbringe ethvert andet relevant spørgsmål, herunder vedrørende koordinering, for udvalget enten på eget initiativ eller efter anmodning fra en medlemsstats repræsentant.

Artikel 13

Inden foranstaltningens udløb udpeger Kommissionen en gruppe bestående af uvildige eksperter, der skal evaluere resultaterne. Rapporten fra denne gruppe forelægges sammen med Kommissionens bemærkninger Europa-Parlamentet, Rådet og Det Økonomiske og Sociale Udvalg.

Kommissionen foreslår i givet fald, at Rådet vedtager, at foranstaltningen videreføres.

Artikel 14

Forordning (EF) nr. 1467/94 ophæves.

Den gælder dog fortsat for de foranstaltninger, der iværksættes, inden denne forordning træder i kraft.

Artikel 15

Denne forordning træder i kraft på tredjedagen efter offentliggørelsen i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*.

Denne forordning er bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i hver medlemsstat.

Rapport til Kommissionen fra gruppen af uvildige eksperter om gennemførelsen af Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 om bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer i landbruget /* KOM/2001/0617 endelig udg. Bind II */

RAPPORT TIL KOMMISSIONEN FRA GRUPPEN AF UVILDIGE EKSPERTER om gennemførelsen af Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 om bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer i landbruget

INDHOLDSFORTEGNELSE

I. Indledning

II. Ekspertgruppens Kommissorium (baseret på Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 og arbejdsprogrammet)

III. Midvejsstatus over GENRES-programmet

1. Kommissionens rapport til Rådet og Europa-Parlamentet om gennemførelsen af Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 (KOM(97) 327 endelig udg. af 30. juni 1997)

2. Arbejdsdokument fra Ministerrådets 2034. samling den 20.-21. oktober 1997

3. Europa-Parlamentets beslutning om Kommissionens rapport til Rådet og Europa-Parlamentet om gennemførelsen af Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 (EFT C 167 af 1.6.1998, s. 303)

IV. Ekspertgruppens overvejelser og bemærkninger

1. Er programmets målsætninger opfyldt-

2. Har programmet fulgt de opstillede retningslinjer-

3. Prioriteringen med hensyn til artsvalg og tilrettelæggelsen af arbejdet med samordnede aktioner og projekter med omkostningsdeling

4. Har programmet dækket hele EU i tilstrækkeligt omfang-

5. Er arbejdet med fortegnelsen og ledsageforanstaltninger gennemført efter planerne-

6. Er projekterne i overensstemmelse med den fælles landbrugspolitik og Rio-konventionen (konventionen om beskyttelse af den biologiske mangfoldighed)-

7. Er administrative og ledelsesmæssige spørgsmål håndteret korrekt-

8. Juridiske aspekter af udnyttelsen af genressourcer

9. Inddragelse af ngo'er

10. Inddragelse af internationale organisationer, der beskæftiger sig med samme emner

11. Integrering af de forskellige landes programmer for genressourcer

V. anbefalinger

I. Indledning

Den biologiske mangfoldighed er blevet et spørgsmål, der tillægges den allerstørste betydning overalt i verden. Alle EU's medlemslande har undertegnet konventionen om beskyttelse af den biologiske mangfoldighed og er dermed forpligtet til at overholde konventionens bestemmelser. Det er vigtigt ikke blot inden for landbrug i ordets bredeste betydning, men også for at beskytte og forbedre miljøet for de kommende generationer.

Der er i dag stærkt voksende interesse i befolkningen for generelle problemstillinger omkring den biologiske mangfoldighed, men forståelsen for den genetiske mangfoldigheds afgørende betydning for alle former for dynamiske ændringer i den biologiske mangfoldighed halter langt bagefter.

Vi mangler især viden om den centrale rolle, den genetiske mangfoldighed har spillet for de tilpasningsmæssige forandringer, der er sket i dyrkede planter og hos husdyr i landbruget siden tidernes morgen.

En bevidst forædlingsindsats og mere effektive avlsmetoder har betydet, at forandringerne i kultivarer og dyreracer er foregået langt hurtigere i det 20. århundrede, og man er i dag klar over, at det kan indebære en fare for det eksisterende niveau for den genetiske mangfoldighed.

Desuden skal man betænke, at indsatsen for at bevare den genetiske mangfoldighed - som daterer sig tilbage til starten af det 20. århundrede - primært bestod i indsamling af avlingsmateriale fra landracer, der var i fare for at forsvinde. Genbankerne i EU-landene og andre steder i verden rummer flere hundrede tusinde sådanne prøver. Vi finder imidlertid kun ud af, hvordan den genetiske mangfoldighed, som er bevaret og fortsat skal bevares, kan udnyttes hensigtsmæssigt, ved at foretage en grundig evaluering af forskelle i økonomisk vigtige egenskaber. Der er nu udviklet mere avancerede laboratoriemetoder, som oven i købet giver mulighed for at måle den genetiske afstand mellem prøver i genbanker og animalske populationer. Det betyder, at man nu kan kortlægge den genetiske mangfoldighed, der stadig eksisterer inden for og mellem både forædlede husdyrracer og ældre dyreracer. Det gælder også vilde slægtninge af dyrkede planter. Det er imidlertid en vanskelig opgave både at foretage en korrekt evaluering af økonomisk vigtige planteegenskaber i genbankernes samlinger og at måle genetiske afstande mellem husdyr.

I betragtning af den genetiske mangfoldigheds afgørende betydning turde det være indlysende, at der ligger store fordele i samarbejde og samordnede aktioner mellem EU-landene, når de præsenteres for velkoordinerede projekter, der gennemføres på grundlag af Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 af 20. juni 1994 om bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genetiske ressourcer i landbruget [1]. Det må forventes, at ud over de bevaringsmæssige forpligtelser, der er indgået i forbindelse med konventionen om beskyttelse af den biologiske mangfoldighed, vil spørgsmålet om adgang til og udnyttelse af den genetiske mangfoldighed blive af allerstørste betydning for at sikre kontinuitet i og positive resultater af den forædlingsproces med dyrkede planter og husdyr, som er nødvendig for at imødekomme behovet for bæredygtige landbrugssystemer i Europa i det 21. århundrede.

[1] EFT L 159 af 28.6.1994, s. 1.

II. Ekspertgruppens Kommissorium (baseret på Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 og arbejdsprogrammet)

I Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 står der (artikel 11, stk. 1), at Kommissionen i løbet af det tredje år af programmets iværksættelse gennemgår programmet på ny og analyserer situationen, herunder især de finansielle aspekter. Kommissionen forelægger Europa-Parlamentet og Rådet en rapport om resultatet af denne gennemgang.

I samme forordning står der (artikel 11, stk. 2), at Kommissionen ved programmets udløb udpeger en gruppe bestående af uvildige eksperter til at evaluere resultaterne. Rapporten fra denne gruppe skal sammen med Kommissionens bemærkninger forelægges for Europa-Parlamentet, Rådet og Det Økonomiske og Sociale Udvalg.

De nærmere bestemmelser for gennemførelsen af det program, der er omhandlet i forordningens artikel 8, er beskrevet mere detaljeret i forordningens bilag 1. De generelle bestemmelser omfatter udarbejdelse af en løbende fortegnelse over genressourcer i landbruget i EU, samordnede aktioner, projekter med omkostningsdeling vedrørende bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af disse genressourcer samt ledsageforanstaltninger. Bilag 1, del III, indeholder de tekniske bestemmelser om anvendelsesområde og aktioner (løbende fortegnelse samt bevarelse, dokumentation og informationsudveksling). Der er for hvert enkelt projekt opstillet forskellige faser:

- 1) Udarbejdelse af arbejdsplanen
- 2) Beskrivelse af samlingerne
- 3) Evaluering (sekundær beskrivelse)
- 4) Sortering af samlingerne
- 5) Rationalisering af samlingerne
- 6) Anskaffelse (indsamling) af genressourcer.

Det blev overladt til ekspertgruppen selv at formulere sit kommissorium i relation til evalueringen. Kommissionen gav gruppen de nødvendige baggrundsoplysninger og henvisninger til en lang række forskellige dokumenter:

- Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 af 20. juni 1994, 17 sider,
- Kommissionens rapport til Rådet og Europa-Parlamentet af 30. juni 1997 (KOM(97) 327 endelig udg.), 32 sider
- Europa-Parlamentets beslutning af 15. maj 1998 om Kommissionens rapport til Rådet og Europa-Parlamentet om gennemførelsen af Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 (EFT C 167 af 1.6.1998, s. 303)
- samtlige bemærkninger fra ekspertpanelerne i forbindelse med de tre offentliggjorte indkaldelser af projektforslag
- referater fra de 13 møder i Udvalget om Genressourcer
- referater fra de møder, Kommissionen har haft med relevante ngo'er
- det tekniske bilag til de enkelte kontrakter om de 21 udvalgte projekter
- det spørgeskema, som alle projektkoordinatorer fik tilsendt den 25. januar 2000
- de indkomne besvarelser af ovennævnte spørgeskema
- fornødne oplysninger om adgangen til administrative journaler om de genressourcer, der findes i genbankerne.

Hvad angår Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 og Europa-Parlamentets beslutning i tilknytning hertil, blev der peget på syv hovedpunkter:

1. manglende beslutsomhed i indsatsen
2. ledsageforanstaltningerne anvendes ikke i tilstrækkeligt omfang til udvekslinger mellem private og offentlige genbanker og til at forbedre kvaliteten af indsamlede ressourcer og registreringen af disse ressourcer
3. det anbefales at ændre strategien ved ikke blot at fokusere på en enkelt art, men på beslægtede grupper af arter
4. der bør lægges større vægt på bevarings- og udnyttelsesforanstaltninger in situ
5. der skal ikke blot sættes på præmievarieteter, men også på bevaring af regionale nytteplanter
6. der skal sikres et konstruktivt samarbejde mellem alle involverede parter (genbanker, in situ-konservatorer, gartnere og avlere)
7. det anbefales at etablere et tættere samarbejde med ECP/GR og EUFORGEN om opgavefordelingen.

Ekspertgruppen besluttede herefter at formulere sit kommissorium således:

1. Er programmets målsætninger opfyldt-
2. Har programmet fulgt de opstillede retningslinjer-
3. Har prioriteringen med hensyn til artsvalg og tilrettelæggelsen af arbejdet været hensigtsmæssig-
4. Har programmet dækket hele EU i tilstrækkeligt omfang-
5. Er arbejdet med fortegnelsen og ledsageforanstaltninger gennemført efter planerne-
6. Er projekterne i overensstemmelse med den fælles landbrugspolitik og Rio-konventionen (konventionen om beskyttelse af den biologiske mangfoldighed)-
7. Er administrative og ledelsesmæssige spørgsmål håndteret korrekt-
8. Juridiske aspekter af udnyttelsen af genressourcer

9. Inddragelse af ngo'er

10. Inddragelse af internationale organisationer, der beskæftiger sig med samme emner

11. Integrering af de forskellige landes programmer for genressourcer.

III. Midvejsstatus over GENRES-programmet

1. Kommissionens rapport til Rådet og Europa-Parlamentet om gennemførelsen af Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 (KOM(97) 327 endelig udg. af 30. juni 1997)

Følgende konklusioner og anbefalinger vedrørende de ledelsesmæssige aspekter bør nævnes:

- programudvalget har understreget, at det er vigtigt at øge bevillingerne til arbejdet med dyregenetiske ressourcer

- der bør gøres en særlig indsats for at færdiggøre Kommissionens "kildefortegnelse", således at den kan offentliggøres på World Wide Web.

Der er specielt behov for følgende:

- seminarer, workshops og tekniske konferencer, især om spørgsmål i relation til bæredygtig udnyttelse af genressourcer

- uddannelseskurser, som specifikt tager sigte på at bistå ngo'er.

De relevante konklusioner er følgende:

- forordningen bør ikke blot dække "europæiske" genressourcer, men også deres vilde slægtninge

- EU-landene er enige om, at internationalt vedtagne og universelt gældende aftaler om adgang er afgørende for en effektiv bevaring og bæredygtig udnyttelse af plantegenetiske ressourcer

- det tilrådes, at de ansvarlige for forvaltningen af forordning nr. 1467/94 holder regelmæssig kontakt med kolleger inden for andre internationale programmer for at opnå den størst mulige synergieffekt og merværdi

- i lyset af de igangværende vanskelige drøftelser om adgang og ejendomsret til plantegenetiske ressourcer er det tilrådeligt, at EU på forhånd indtager en fælles holdning til spørgsmålet om dyregenetiske ressourcer.

2. Arbejdsdokument fra Ministerrådets 2034. samling den 20.-21. oktober 1997

Med udgangspunkt i den af Kommissionen forelagte rapport gjorde Rådet status over gennemførelsen af det EF-program, der blev iværksat i 1994, og tilsluttede sig formandskabets konklusioner desangående:

- denne aktion er meget betydningsfuld, og det er nødvendigt at afsætte tilstrækkelige finansielle og personalemæssige ressourcer til at sikre dens succes, hvilket endnu ikke er sket (der mangler penge til visse gode projekter, og der mangler personale til at varetage programforvaltningen)

- der skal sikres en bedre balance mellem dyre- og planteprojekter.

Rådet anmodede afslutningsvist om, at Kommissionen snarest muligt begynder arbejdet med at forberede det handlingsprogram, der skal afløse det nuværende om ca. to år: samtlige delegationer var af den opfattelse, at det foreliggende programs rækkevidde og budget burde udvides, bl.a. for at styrke EU's troværdighed i internationale forhandlinger.

3. Europa-Parlamentets beslutning om Kommissionens rapport til Rådet og Europa-Parlamentet om gennemførelsen af Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 (EFT C 167 af 1.6.1998, s. 303)

IV. Ekspertgruppens overvejelser og bemærkninger

1. Er programmets målsætninger opfyldt-

Rådet fastslår i sin forordning (EF) nr. 1467/94, at "der bør træffes alle fornødne foranstaltninger til at bevare, beskrive, indsamle og udnytte disse ressourcer for at bidrage til opfyldelse af målsætningerne i den fælles landbrugspolitik og til opretholdelse af den biologiske mangfoldighed i overensstemmelse med konventionen om beskyttelse af den biologiske mangfoldighed".

Dette overordnede mål beskrives mere detaljeret i arbejdsprogrammet (IV/4128/94) således: "Det er programmets mål at koordinere og fremme medlemsstaternes tiltag til bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer i landbruget på EF-plan med henblik på at opfylde den fælles landbrugspolitikens mål og i henhold til nærhedsprincippet at støtte og supplere de bestræbelser, der gøres i medlemsstaterne, når igangværende arbejder er fundet utilstrækkelige".

Disse specifikke mål fokuserer på den fælles landbrugspolitik med særligt sigte på udnyttelsen af genressourcer. Konventionen om den biologiske mangfoldighed indeholder imidlertid også nogle sikkerhedsmæssige aspekter, som ikke vedrører udnyttelsen, og ingen af projekterne berører direkte disse aspekter.

Vurderingen af, i hvilket omfang programmets målsætninger er opfyldt i de godkendte projekter, er primært baseret på de erklærede målsætninger i projektforslagene og besvarelserne af spørgeskemaet, eftersom syv projekter først lige er påbegyndt, og kun to projekter er fuldført og den endelige rapport afleveret.

Ekspertgruppen konkluderer følgende:

1. Målsætningerne for de godkendte projekter er som hovedregel i fuld overensstemmelse med de specifikke prioriteter, der er nævnt i arbejdsprogrammet (punkt 1.6.), dvs. prioritering af arter af økonomisk betydning i EU.
2. Målsætningerne for de godkendte projekter har generelt kun indirekte taget højde for, at der gives særlig præference til udnyttelsen af genressourcer til (1) diversificering af landbrugsproduktion, (2) forbedret produktkvalitet og (3) bedre miljøpleje.
3. Målet om at rette arbejdet med beskrivelse og udnyttelse mod forbedring af produkter og produktionssystemer, som kan være med til at reducere input og bidrage til mere ekstensivt landbrug og dermed sikre bedre miljøpleje, er indirekte blevet opfyldt ved, at projekterne fokuserer på ikke-produktive egenskaber vedrørende sundhed og hårdførhed i mindre udbredte racer, som ikke er konkurrencedygtige i forhold til de racer, der anvendes i de kommercielle malkekvægs-, svine- og kaninproduktionssystemer. På samme måde har planteprojekter fokuseret på stressresistens og -tolerance. Ingen projekter fokuserer direkte på målet om at finde nye anvendelsesmuligheder for traditionelle eller nye landbrugsprodukter med henblik på at give dem større merværdi. Det faktum, at der fokuseres på mindre udbredte racer og underudnyttede afgrøder og på deres specifikke ikke-produktive egenskaber passer til gengæld godt ind i økologiske landbrugssystemer, der tager sigte på specielle produkter.
4. Målet om at begrænse indsamlingen til racer, hvor der er huller i samlingerne, som helt klart gør dem mindre anvendelige, eller til racer med forventede enestående egenskaber, som er i fare for at gå tabt, er indirekte opfyldt ved, at der satses på mindre udbredte racer, som ikke er konkurrencedygtige i forhold til de racer, der anvendes i den kommercielle malkekvægs-, svine- og kaninproduktion.

Tabel 1 er en oversigt over, hvor stor vægt der lægges på de forskellige aspekter af de overordnede målsætninger. Generelt er der lagt størst vægt på beskrivelse og koordinering. Planteprojekterne har i højere grad end dyreprojekterne fokuseret på udnyttelse og rationalisering.

Tabel 1. Vurdering af projekternes opfyldelse af målsætningerne

>TABELPOSITION>

tomt felt: indgår slet ikke i projektet

* begrænset vægt //

** middelstor vægt

*** stor vægt //

2. Har programmet fulgt de opstillede retningslinjer-

I bilaget til forordning nr. 1467/94 (III, tekniske bestemmelser) er det beskrevet, hvilke emner der kan ydes tilskud til, og hvilke der falder uden for programmet. Arbejdsprogrammet (VI/4128/94) indeholder en mere detaljeret redegørelse (punkt 1.5. "Tilskudsberettigede og ikke-tilskudsberettigede programmer").

Det ser ud til, at denne afgrænsning generelt er forstået korrekt, og at alle de godkendte projekter (21 projekter) opfylder betingelserne for tilskud.

I projekter vedrørende etårige urteagtige plantearter, som enten stammer fra Europa eller fra nære slægtninge på det europæiske kontinent, kunne der være lagt større vægt på bevaring in situ. Sådanne genressourcer har ofte værdifulde gener, især i relation til sygdoms- og skadedyrsresistens, som kunne indarbejdes i de dyrkede beslægtede arter, der anvendes i Europa.

I forbindelse med projekterne vedrørende flerårige træagtige plantearter er der muligvis lagt for stor vægt på klonmateriale uden hensyntagen til, at bevaring af frøformeret materiale er meget vigtig i udviklingsmæssig henseende. Samlinger baseret på kloner er naturligvis det vigtigste i de tilfælde, hvor klonerne er anerkendte gamle kultivarer. Man skal imidlertid være opmærksom på, at klonbevaring er statisk og derfor ikke reagerer på globale klimaforandringer eller samspil mellem værtsplante og parasitter. Kloner er på mange måder uinteressante set ud fra et udviklingsmæssigt synspunkt, og de bidrager ikke væsentligt til at øge den genetiske mangfoldighed. Frøformeret materiale udgør populationer af genetisk forskellige individer. Sådanne populationer er derfor særligt værdifulde i en verden, hvor der kan forventes globale klimaforandringer, fordi de kan reagere genetisk på ændringer i miljøet. Projekt nr. 78 om europæisk elm indeholder nogle værdifulde forslag vedrørende dette specifikke spørgsmål. Det foreslås, at der lægges større vægt på bevaring in situ af naturlige populationer, som efterhånden regenererer via frø. I forbindelse med indsamling af flerårige plantearter i klonbanker (ex situ) ser det ud til, at kravet om "EU-dækning" i visse tilfælde indebærer, at der oprettes levende samlinger, der består af opbevaret materiale fra hele det dækkede område i Europa. Sådanne samlinger omfatter flere helt forskellige økoregioner inden for EU. Det bør imidlertid undgås, fordi der er tale om udpræget genetisk tilpasning for sådanne arter til ændrede miljøforhold i relation til lys, temperatur, breddegrad og højde. Derfor afspejler denne form for samlinger ikke diversiteten i arterne særligt godt, fordi kloner fra forskellige økoregioner reagerer forskelligt på miljøet i samlingen. Levende samlinger bør i stedet være baseret på en økoregional zoneinddeling; det er bedre at oprette flere små levende samlinger økoregionalt end kun nogle få, hvor der ikke tages hensyn til tilpassningsaspektet. Desuden kan økoregionale samlinger kombineres direkte med udnyttelsen af indsamlet materiale til planteavlsmål.

De fire dyreprojekter har først og fremmest drejet sig om udvikling af databaser og beskrivelse af racer. Svine- og kaninprojektet fokuserer desuden på bevaring ved hjælp af frysepræserving. Arbejdet med databasen tager sigte på at integrere de eksisterende EAAP- og FAO-databaser for svin og kvæg og at integrere kaniner i FAO-databasen. Racebeskrivelsen har til formål at fastslå, hvilke mindre udbredte svine- og kvægracer der bør udvælges til bevaring og udnyttelse. Bevaringsarbejdet er centreret omkring forbedring og udbredelse af frysepræservingemetoder og anvendelsen af disse metoder på svin og kaniner. Udnyttelsesaspekterne berøres kun indirekte.

3. Prioriteringen med hensyn til artsvalg og tilrettelæggelsen af arbejdet med samordnede aktioner og projekter med omkostningsdeling

Der er opstillet en specifik prioritering af artsvalg i det arbejdsprogram, som Kommissionen har udarbejdet med udgangspunkt i Rådets forordning (EF) nr. 1467/94 (punkt 1.6. i arbejdsprogrammet). Det må konstateres, at denne prioritering ikke er fulgt særligt nøje, og at der kan være truffet afgørelser i enkeltstager på grundlag af forskelle i kvaliteten af projektforslag; desuden kan afgørelserne i perioder have været påvirket af manglende bevillinger, fordi der i budgetmæssig henseende er tale om ikke-obligatoriske udgifter (som eksempel kan nævnes det meget kortvarige projekt nr. 88 om husdyr i landbruget).

I ovennævnte arbejdsprogram forlanges det, at de enkelte programmer og projekter følger seks "logiske faser". Kun to af disse faser gik rent faktisk igen i samtlige projekter, og det drejede sig om anvendelse, opdatering og i visse tilfælde udvikling af deskriptorer i overensstemmelse med internationale normer (dvs. IPGRI for planter og EAAP/FAO for dyr) med henblik på oprettelse af relevante databaser. Næste fase i beskrivelsen og evalueringen skal ligeledes i vidt omfang være baseret på etablerede internationale normer.

a) Dyreprojekter

Der er udvalgt fire projekter, hvoraf de tre beskæftiger sig med specifikke arter, og det fjerde drejer sig om en fortegnelse over genressourcer i Europa. Den supplerende beskrivelse af sekundære egenskaber vedrørende produktkvalitet og sundhed/hårdførhed er vigtig for opfyldelsen af

målsætningerne for den globale handlingsplan. Også beskrivelsen baseret på udvalgte genetiske (DNA) markører er vigtig for det endelige valg af de forskellige racer, der skal undersøges nærmere.

I tredje fase skal der foretages en udvælgelse blandt de eksisterende mindre udbredte racer på grundlag af enestående egenskaber og graden af genetisk slægtsskab mellem racerne.

I dyreprojekternes afsluttende fase foretages der forsøgsmæssige undersøgelser af de udvalgte racer for yderligere at begrunde behovet for bevaring og fastlægge deres potentielle anvendelsesmuligheder i nicheproduktioner i tilknytning til økologiske, ekstensive landbrugssystemer.

b) Planteprojekter

Der er udvalgt 17 planteprojekter efter de tre indkaldelser af forslag. Projekterne omfatter 35 arter af dyrkede afgrøder, hvoraf 27 tilhører mindre udbredte og i mange tilfælde underudnyttede afgrøder.

Det er en betingelse i det ovennævnte arbejdsprogram, at der foretages en evaluering af økonomisk vigtige egenskaber og muligheden for hurtig udnyttelse. Størsteparten af de planteegenskaber, der rent faktisk undersøges, vedrører biotisk (sygdomsresistens) eller abiotisk stress, medens kvalitetsegenskaber kun er medtaget i enkelte tilfælde. Det konkrete arbejde synes således ikke helt at følge de oprindelige målsætninger, men på trods heraf er der gjort gode fremskridt på grundlag af de koordinerede og samordnede tiltag, som er sat i gang.

Med hensyn til udnyttelsen skal det nævnes, at private avlsvirksomheder var inddraget i evalueringsarbejdet i forbindelse med tre projekter (byg, bede og kartoffel). På denne måde opnår man den hurtigste udnyttelse af evalueringsresultaterne.

Kun i nogle få tilfælde (byg og kartoffel) er det lykkedes at inddrage ngo'er i projekterne. De pågældende ngo'er deltog i tester i marken og er interesserede i umiddelbar udnyttelse af velegnet landracemateriale. Det var forventet, at flere ngo'er ville deltage, men hvis de få, der rent faktisk var med, opnår gode resultater, kan de blive eksempler til efterfølgelse for andre ngo'er fremover.

Selv om Kommissionens arbejdsprogram ikke følges slavisk, er det dog en betingelse, at de første tre faser skal være afsluttet, før man går i gang med rationalisering og yderligere indsamling. Der foretages sortering af kernesamlinger og identificering af dubletter for at rationalisere arbejdet. I 10 projekter indgår udvikling af kernesamlinger rent faktisk i arbejdsplanen (løg, frugttræer, kartoffel, ris, bede, elm, majs, byg, havre og melon). Det forventes, at der vil blive foretaget identificering af dubletter i endnu flere projekter. Hvis det lykkes - i hvert fald i de større samlinger - vil det bidrage til at optimere adgangen til basissamlingen. Hvis kernesamlingerne imidlertid fra starten blev etableret på et økoregionalt grundlag, kunne man målrette yderligere evalueringsaktiviteter mere effektivt. Dubletter kan ikke identificeres på grundlag af fælles databaser, og det kan blive nødvendigt at gennemføre yderligere aktiviteter for at opnå de ønskede resultater.

Indsamlingsaktiviteter i større målestok undgås helt korrekt. Fastlæggelsen af huller i eksisterende samlinger indgår dog i arbejdsplanen i nogle projekter som grundlag for planlægning af fremtidige indsamlingsopgaver. I erkendelse af, at genressourcer fra vilde slægtninge vil få stadigt større betydning, anbefales det kraftigt at undersøge mulighederne for at oprette in situ-bevaringssteder i EU-landene, hvor vilde beslægtede arter udgør dominerende elementer i den naturlige flora (bede, kål, gulerod).

En række projekter rapporterer om en række igangværende aktiviteter vedrørende omgående formidling af de opnåede resultater, hvilket i nogle tilfælde (mindre udbredte frugttræer, kartoffel, bede) omfatter distribution af evalueret materiale. Det kan på grundlag af de foreliggende oplysninger konstateres, at formidlingsaktiviteterne generelt gennemføres særdeles tilfredsstillende.

4. Har programmet dækket hele EU i tilstrækkeligt omfang-

Eftersom Rådet for Den Europæiske Union har besluttet at koordinere og fremme forantaltninger vedrørende behandling på EF-plan af genressourcer i landbruget (forordning (EF) nr. 1467/94, artikel 1), fortjener spørgsmålet om, i hvilket omfang aktiviteterne i forbindelse med GENRES-programmet har dækket hele EU, særlig opmærksomhed. Derfor analyserede gruppen af uvildige eksperter mere specifikt de 21 GENRES-projekter, der blev sat i gang under det første handlingsprogram (tabel 2). Gruppen var af den opfattelse, at de udvalgte projekter helst skulle omfatte potentielle partnere, der repræsenterede over 60% af de relevante EU-lande (EU-dækning)

for at kunne bidrage til opfyldelsen af målene for den fælles landbrugspolitik. Der blev opstillet i alt fem kategorier af "EU-dækning" med et spand på 15% (tabel 2).

Gruppen af uvildige eksperter konstaterer, at størsteparten af projekterne opererer med en tilfredsstillende EU-dækning på over 75%, 4 ud af 21 projekter omfatter oven i købet partnere fra næsten samtlige relevante EU-lande. Kun to projekter (nr. 12 og 52) giver en utilfredsstillende EU-dækning på under 60% og yderligere to giver kun meget begrænset EU-dækning på under 45%. De store EU-lande (D, E, F, I og UK), der har flere organisationer og institutioner på området, er naturligvis involveret i flere projekter end små EU-lande. Eftersom de store lande rummer et meget stort antal plante- og dyrevarieteter, er det vigtigt, at de er involveret i projekterne i nødvendigt omfang. Kommissionen bør dog ved de fremtidige forhandlinger passe på partnerbalancen i projektstrukturen, således at et enkelt EU-land ikke får en større andel end en tredjedel (som det f.eks. er tilfældet med projekt nr. 104). De små EU-lande bør opfordres til at deltage mere aktivt i fremtidige programmer.

Efter at have analyseret de 21 godkendte projekters EU-dækning kan gruppen af uvildige eksperter konstatere, at der på trods af de mange administrative problemer er gjort bemærkelsesværdige fremskridt med hensyn til koordineringen på EF-plan af foranstaltninger vedrørende genressourcer. Gruppen af uvildige eksperter understreger, at der er behov for yderligere aktiviteter for at færdiggøre den indsats, der nu er sat i gang.

Tabel 2 - Projekternes EU-dækning i perioden 1995-2000

>TABELPOSITION>

IS = Island, CH = Schweiz, HU = Ungarn, BG = Bulgarien, [] = underkontrahenter.

5. Er arbejdet med fortegnelsen og ledsageforanstaltninger gennemført efter planerne-

a) Den løbende fortegnelse

I de generelle bestemmelser i forordningen er den løbende fortegnelse beskrevet som et arbejdsredskab, der skal understøtte programaktiviteterne.

Validiteten af de forskellige fortegnelser, som skulle ajourføres og offentliggøres regelmæssigt, er kun beskrevet i arbejdsprogrammet som to versioner af en "vejviser til samlinger", der omfattede informationer i databaser og på World Wide Web.

Der er i forbindelse med samtlige projekter med omkostningsdeling og samordnede aktioner gjort en stor indsats for at arbejde videre med dette punkt, men man har i andre sammenhænge set en fordel i at udbygge en sådan fortegnelse til en global strategi omfattende eksisterende og mere fleksible og effektive strukturer for planter og træer (integrering af FAO, IPGRI m.m.). Derfor tilslutter ekspertgruppen sig fuldt ud planen om ikke at støtte yderligere aktiviteter vedrørende udarbejdelse af fortegnelser over genressourcer på grundlag af den foreliggende forordning. Projektet vedrørende husdyr i landbruget havde til formål at forbedre integreringen af FAO/EAAP-databaserne.

Selv om Kommissionen i sin midtvejsrapport anførte, at fortegnelsen ikke længere var aktuel, fordi arbejdet var forløbet i overensstemmelse med planerne og nu var fuldført, er det vigtigt, at der på baggrund af resultaterne lægges vægt på den fornødne beskrivelse af fortegnelserne, primært dem, som er vanskeligst at beskrive (f.eks. ex situ-samlinger).

Andre aspekter, som også er omhandlet i Rådets forordning, og som skulle indgå i fortegnelserne, er mikroorganismer og vild flora og fauna, som kunne udnyttes i landbruget.

b) Ledsageforanstaltninger

De ledsageforanstaltninger, som var meget tydeligt beskrevet, og hvortil der blev bevilget 100% tilskud, er gennemført og lykkedes i forskelligt omfang.

Det mest gennemgående element drejede sig om videreformidling og udnyttelse af resultaterne, og det er sket på de tre uformelle møder med ngo'er og offentlige institutioner. I den afsluttende analyse foreslås det, at der lægges øget vægt på dette samarbejde.

Det fremgik tydeligt af midtvejsrapporten, at der var behov for en mere ihærdig indsats, fordi mulighederne for at gennemføre ledsageforanstaltninger ikke blev udnyttet i tilstrækkelig grad, og

Udvalget om Genressourcer stillede forslag om specifikke seminarer og workshops. Det kunne dog ikke lade sig gøre på grund af manglende bevillinger de følgende år.

Ledsageforanstaltningerne er nu prioriteret højere end projekter med omkostningsdeling, men arbejdet med at udvikle sådanne ledsageforanstaltninger er blevet udskudt; de foranstaltninger, der gav de dårligste resultater, var dem, der drejede sig om uddannelses- og udvekslingsprogrammer for specialiseret personale, hvorfor en del af de oprindelige målsætninger om øget viden og udvekslinger mellem ngo'er og offentlige institutioner ikke er blevet opfyldt.

I betragtning af de meget begrænsede finansielle ressourcer kan det tilrådes at drage fordel af initiativer fra deltagernes side til møder og workshops og lade dem danne grundlag for konklusioner og anbefalinger.

Denne situation betyder også, at et andet af målene heller ikke kan opfyldes, nemlig at projektkoordinatorerne præsenterer resultaterne på et møde i forbindelse med forelæggelsen af den afsluttende rapport.

6. Er projekterne i overensstemmelse med den fælles landbrugspolitik og Rio-konventionen (konventionen om beskyttelse af den biologiske mangfoldighed)-

Målene for den fælles landbrugspolitik og Rio-konventionen er beskrevet i appendix VI i arbejdsprogrammet (VI/4128/94).

De fire hovedmål for den fælles landbrugspolitik er foreløbig som helhed opfyldt, men det er for tidligt at drage endelige konklusioner på indeværende tidspunkt. Med hensyn til "at bringe produktionen ned på et plan, der stemmer bedre overens med markedsefterspørgslen" er det klart, at miljømæssigt specialiserede planter og mindre udbredte dyreracer er kernen i markedsefterspørgslen efter specialiserede produkter af høj kvalitet. f.eks. på ostemarkedet (gedeost), og til fremstilling af specielle vine og andre drikkevarer af unik karakter. Med hensyn til "at fokusere indkomststøtte til landbrugere dér, hvor behovet er størst", er der i mange af projekterne lagt vægt på marginale økoområder, som har størst fordel af projektet. Det er også incitamentet til "at tilskynde landbrugere til at blive på landet" under marginale miljømæssige og/eller socioøkonomiske vilkår. Spørgsmålet om "at beskytte miljøet og udvikle landskabets naturlige potentiale" er kun berørt i behørigt omfang i relation til sygdoms- og skadedyrsresistens. I denne sammenhæng foreslås det, at projekterne i højere grad undersøger mulighederne for "multipel udnyttelse" af genressourcer", f.eks. planter, der kan anvendes både i levnedsmidler og foder og til landskabspleje. Især kan de mindre udbredte frugttræer med deres æstetiske værdi spille en betydelig rolle for landskabsplejen.

Projekterne er som helhed i overensstemmelse med Rio-konventionen. Imidlertid bør der i EF-sammenhæng fokuseres stærkere på "en rimelig og retfærdig fordeling af de fordele, udnyttelsen af de genetiske ressourcer resulterer i". Det er ikke altid tilfældet, at fælles projekter resulterer i fælles udnyttelse af genressourcer, der hidrører fra forskellige lande. Der er behov for mere koordinering fra Kommissionen side. Den Nordiske Genbank (NGB), der opererer økoregionalt, kan eventuelt anvendes som model.

7. Er administrative og ledelsesmæssige spørgsmål håndteret korrekt-

Koordinering fra Kommissionens side

Ifølge forordning (EF) nr. 1467/94 skal der nedsættes et udvalg for bevarelse, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer i landbruget, bestående af repræsentanter for medlemsstaterne og med en repræsentant for Kommissionen som formand.

Genressourcer i landbruget overalt i verden er blevet et stadigt vigtigere emne, siden det foreliggende program blev iværksat i 1994. Det arbejde, der udføres og skal udføres i internationale fora som FAO, CGIAR og WTO vedrørende udveksling af, handel med og brug af nationalt ejede genressourcer, herunder intellektuelle ejendomsrettigheder til genetisk materiale, er vokset og vokser stadigt her i starten af det 21. århundrede. Det er ekspertgruppens opfattelse, at Kommissionen bør markere sig stærkere i indsatsen for at koordinere denne vigtige udvikling. Det er også gruppens opfattelse, at der er behov for at planlægge en sådan koordinering i yderligere to femårsperioder, dvs. frem til 2010.

Personaleallokering

I bilag 2 (Vejledende finansiel fordeling) til forordning (EF) nr. 1467/94 står der, at ca. 10% af de samlede udgifter til programmet skal gå til arbejdet med den løbende fortegnelse, og at det kræver to kategori A-stillinger, to kategori B-stillinger og to kategori C-stillinger.

Ekspertgruppen har fået oplyst, at denne allokering af specialiseret personale ikke er effektueret. Det er gruppens indtryk, at spørgsmålet om genressourcer i landbruget er væsentligt for flere af EU-Kommissionens interne strukturer og direktorater. Desuden skal EU markere sig stærkere på globalt plan. De eksisterende 21 projekter, der er undersøgt, udgør således kun en mindre del af alle EU-aktiviteterne på dette felt af voksende international betydning. Kommissionen skal have ros både for sine initiativer og for det arbejde, der foreløbig er udført, men det må forudses, at den nuværende personaleallokering til området vil være utilstrækkelig, hvis der skal kunne opretholdes en markant koordineringsfunktion. I betragtning af, at emnet fremover vil få voksende betydning, er det nu påtrængende nødvendigt at afsætte de fornødne personaleressourcer hertil på mere permanent basis.

Det næste arbejdsprogram og fremtidige arbejdsprogrammer

Kommissionen havde planer om endnu et arbejdsprogram. Der skulle i henhold til GENRES(NGO) 002/VI/1997 forelægges forslag herom i slutningen af 1998.

De 21 projekter, der er iværksat på grundlag af den foreliggende forordning, har for hovedpartens vedkommende været velorganiserede, men de udgør kun en mindre og isoleret del af alle vigtige genressourcer i europæisk landbrug. Det er gruppens opfattelse, at der bør indkaldes forslag til projekter til et nyt femårigt arbejdsprogram for at afhjælpe denne mangel. Gruppen anser det desuden for vigtigt i betragtning af optagelsen af nye medlemslande, som rummer omfattende værdifulde europæiske landbrugsgenetiske ressourcer. Der blev imidlertid aldrig stillet forslag om et nyt arbejdsprogram. Det er gruppens opfattelse, at det på længere sigt kan blive nødvendigt at iværksætte et tredje femårigt arbejdsprogram til udløb ca. 2010 for at opfylde målsætningerne i den oprindelige forordning.

Kun en del af de i forordningen fastsatte midler er anvendt - Klassificeringen som ikke-obligatoriske udgifter giver problemer

Ekspertgruppen har fået oplyst, at det beløb på 20 mio. EUR, der var afsat til at dække udgifterne i forbindelse med forordning (EF) nr. 1467/94, er klassificeret som ikke-obligatoriske udgifter, og derfor er der rent faktisk kun indgået forpligtelser for ca. halvdelen af beløbet.

Ikke-obligatoriske udgifter tilpasses hvert år afhængigt af andre akutte budgetmæssige behov. Det medfører helt klart en vis usikkerhed omkring mulighederne for at iværksætte nye projekter. Et andet kritikpunkt er, at det tager uacceptabelt lang tid at få udbetalt midlerne til projekterne, som det fremgår af mange kommentarer fra projektkoordinatorer. Det problem skal løses, muligvis i første omgang ved at opnormere udgifterne til obligatoriske udgifter og i anden omgang ved at fremskynde udbetalingen af de midler, der bevilges i de enkelte år.

8. Juridiske aspekter af udnyttelsen af genressourcer

Det er i Rio-konventionen slået fast, at genressourcer er nationale naturressourcer. Det gælder genressourcer, der er indsamlet efter 1993.

Det indebærer nogle juridiske problemer i relation til almindelig anvendelse af genressourcer inden for EU. Andre juridiske aspekter vedrører intellektuelle ejendomsrettigheder til genressourcer både i de enkelte lande, inden for EU og på globalt plan. Ekspertgruppen er overbevist om, at en korrekt håndtering af sådanne juridiske aspekter må koordineres med den størst mulige ekspertise af Kommissionen og det særlige udvalg, der er omhandlet i forordningen. Deltagende EU-lande bør følge nogle fælles regler, når de medvirker i projekter på grundlag af forordningen.

9. Inddragelse af ngo'er

Kommissionen har afholdt tre møder med europæiske ngo'er, og mødereferaterne herfra (GENRES(NGO) 001/VI/1996, 002/VI/1997, 003/VI/1999) danner grundlag for denne kommentar.

Kommissionen har gjort en særlig indsats for at holde ngo'er informeret og inddrage dem i programmet og projekterne. Når man læser projektmaterialet og referaterne fra de særlige ngo-møder, ser det dog ud til, at ngo'er kun har bidraget minimalt. Eftersom ngo'er kunne være vigtige

aktører i programmet, må deres deltagelse i fremtidige aktiviteter styrkes, og der må fastlægges mere hensigtsmæssige procedurer for at få løst de eksisterende problemer.

10. Inddragelse af internationale organisationer, der beskæftiger sig med samme emner

Næsten samtlige projekter nævner en eller flere af følgende organisationer som vigtige aktører: FAO, EAAP, CGIAR (især IPGRI) og NGB. Der er oprettet en nordisk genbank for dyr (NGH) og planlagt en genbank for nordiske skovtræer (NGF). Det er meget vigtigt, at Kommissionen organiserer og koordinerer et netværk på højst mulige niveau og klart markerer EU-dimensionen. Det kan gøre det væsentligt lettere for EU-landene at rationalisere deres egne programmer, som er udarbejdet efter vedtagelsen i Leipzig af den globale handlingsplan.

11. Integrering af de forskellige landes programmer for genressourcer

Efter vedtagelsen i Leipzig i 1996 af den globale handlingsplan er der etableret nationale programmer for genressourcer i de fleste af de deltagende europæiske lande. Det er nu på tide, at disse nationale programmer integreres i samarbejdsnet på europæisk plan. Det tilføjer det fremtidige arbejde en ny dimension. Mange af de igangværende projekter kunne umiddelbart drage fordel af de nationale programmer og omvendt. Der er nu behov for en koordinering på EU-plan.

På længere sigt kan de nationale programmer bidrage til at få EF-lovgivning gennemført langt hurtigere. Også her er det absolut nødvendigt med en koordinering på EU-plan.

V. anbefalinger

Udkast til anbefalinger

1. Forordningen bør videreføres.
2. Der bør iværksættes et nyt revideret femårigt program.
3. Der bør tilknyttes det fornødne antal medarbejdere fra Kommissionen på permanent basis til forvaltningen af programmet.
4. Der bør lægges øget vægt på in situ-bevaring af både plantegenetiske og dyregenetiske ressourcer.
5. Der bør opfordres til en koordineret rationalisering af ex situ-samlinger.
6. Ex situ-dyregenetiske samlinger bør supplere in situ-bevaring.
7. I fremtidige projekter bør der lægges vægt på en relevant økoregional dækning.
8. Der bør ikke på grundlag af den nuværende forordning arbejdes videre med løbende fortegnelser.
9. Kommissionens tjenestegrene bør engagere sig mere aktivt i gennemførelsen af ledsageforanstaltninger.
10. Håndteringen af juridiske aspekter i relation til Rio-konventionen bør koordineres med den størst mulige ekspertise.
11. Der bør arbejdes på at få ngo'er til at deltage i øget omfang.
12. Der bør lægges større vægt på at inddrage Kommissionen i arbejdet med at koordinere netværk og markere EU-dimensionen.
13. Koordinering af nationale programmer for genressourcer bør være en væsentlig opgave i forbindelse med fremtidige aktiviteter på grundlag af forordningen.

BILAG Forordning (EF) nr. 1467/94 : Igangværende projekter med omkostningsdeling og samordnede aktioner

Nr. 0012 Projekt vedrørende europæisk genbank for genressourcer fra svin

Nr. 0020 Beskyttelse af fremtidige afgrøder i EU: Et program for bevaring, beskrivelse, evaluering og indsamling af afgrøder af løg (Allium) og vilde arter

Nr. 0029 Bevaring, evaluering, udnyttelse og indsamling af mindre udbredte arter af frugttræer

- Nr. 0037 Etablering, beskrivelse og dynamisk forvaltning af genressourcer fra ris (*Oryza sativa*) til dyrkning i Europa
- Nr. 0042 Evaluering og udvidelse af samlinger af bede (*Beta*) med henblik på mere ekstensiv landbrugsproduktion
- Nr. 0034 Genressourcer fra kartoffel samt bevaring, beskrivelse og udnyttelse af sekundære kartoffelsorter til økologiske produktionssystemer i Europa
- Nr. 0052 Europæisk netværk for beskrivelse og evaluering af kimplasma fra rose (genus *Rosa*)
- Nr. 0060 Fortegnelse, beskrivelse, evaluering, bevaring og udnyttelse af genressourcer fra europæiske kaninracer
- Nr. 0061 Internationalt netværk om genressourcer fra blomme (*Prunus*)
- Nr. 0078 Koordinering med henblik på bevaring, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer fra europæisk elm
- Nr. 0081 Europæisk netværk for bevaring og beskrivelse af europæiske genressourcer fra vindrue
- Nr. 0083 En løbende fortegnelse over genressourcer fra europæiske husdyr i landbruget og aktiviteter med henblik på beskrivelse, bevaring og udnyttelse af disse ressourcer
- Nr. 0088 Implementering af det europæiske netværk for evaluering, bevaring og udnyttelse af genressourcer fra europæiske majslandracer
- Nr. 0097 Bevaring, beskrivelse, indsamling og udnyttelse af genressourcer fra oliven (*Olea Europea*)
- Nr. 0104 Evaluering og bevaring af genressourcer fra byg for at gøre dem lettere tilgængelige for avlere i Europa
- Nr. 0118 Udvikling af en strategi for bevaring af den genetiske mangfoldighed inden for europæisk kvæg
- Nr. 0105 Fremtiden for europæiske gulerødder: Et program for bevaring, beskrivelse, evaluering og indsamling af gulerødder og vilde beslægtede arter
- Nr. 0108 Forvaltning, bevaring og udnyttelse af genressourcer af melon (*Cucumis*) og vilde beslægtede arter
- Nr. 0109 Samlinger af genressourcer fra kål (*Brassica*) med henblik på øget anvendelse i landbruget
- Nr. 0113 Forvaltning, bevaring og udnyttelse af genressourcer fra aubergine (*Solanum*-sorter)